

Diplomitöö.
392219

UKU KRÜUSIMÄGI
stud. jur.

*Prof. Leemannile
annastada arhiivimaterias.
Diplomitein. f. 1943. / 11/11*

*Arastan
Tartu, 19. VI 43*

TEOTAMINE KEHTIVAS
ÕIGUSES

1. A 18890

TARTU ÜLIL
KIRJASTUSKODU
7. mail. 43
25.
TARTU

Tartus 1943.a.

Diplomitöö, matrikkel 16944
-----

*lõpetanud täiendava konna
23. VI 1943.*

S I S U K O R D

	Lk-d
§ 1. Au. Au mõiste	3
§ 2. Teotamine, Teotamise mõiste ja liike	7
§ 3. Auhaavamine	13
a. Subjekt	15
b. Objekt	18
c. Tegu	20
d. Süü	24
§ 4. Laim. Mõiste ja analüüs	29
a. Subjekt ja objekt	30
b. Tegu ja süü	31
Kasustatud kirjandus	37

TEOTAMINE KEHTIVAS
ÕIGUSES

§ 1. Au. Au mõiste.

Isiku au on koheldud kui ühiskondlist väärtust juba sellest ajast alates, kui tekkis ühiskondlik kord. Õiguskorra tekkides hakatakse kaitsema isiku au nagu teisigi õigusvarasid: elu, tervist, omandit jne., mida võidakse süüteoga riivata¹⁾.

Au mõiste pole nii selgepiiriline nagu teiste õigusvarade mõiste, seepärast on selle piiritlemine mõnevõrra raskem kui muude õigusvarade määratlus. Esiteks pole au reaalne, vaid kujutelmaline nähe. Ta sõltub väga mitmest asiolust. Iga isiku aumõiste on seetõttu ka isesugune. Kuid kui aule tahetakse anda juriidilist efekti, siis peame paratamatult au mõistet ka demarkeerima. On vaja selgitada neid elemente, mis on vajalikud aumõiste

---

1) Vt. ka O.L. von Hinüber, Strafrecht nach neuestem Stande unter Berücksichtigung des kommenden Rechts, Leipzig, 1938, lk.5.

määratlemiseks.

Au mõiste piiritlemisel esine kaks päämist süsteemi: 1) rooma ja 2) germaani süsteemid. Rõoma õigus seondas aumõistet isiku eraõigusliku õigusvõimega²⁾. See, kes ei evinud täielist auküllust, ei evinud ka täielist õigusvõimet. Au võidi minetada, sattudes ka infamiasse või turpitudõsse.

Germani au aga sellevastu pole kuidagi seon-
datud isiku õigusvõimega. See on isiku seesmine
väärtus kaasinimeste suhtes³⁾. Igal inimesel on
seesmine isikuväärtus, mis on kaitstud õigusnor-
midega. Kaaskodanikud ei tohi seda riivata. Kõik
sellised käitumised, mis madaldavad isikuväärtust
teiste silmis - on keelatud.

Au mõiste pole igal inimesel ühesugune. Nagu
ülal mainitud, sõltub see väga mitmest faktorist.
Isikutevahelised suhted, seltskondlikud seisundid

---

2) Vt. D. GRIMM, Lektšij po dogme rimskago prava,
Riga 1924, lk. 33, 34.

3) Vt. ka Franz Liszt, Lehrbuch der deutschen Straf-
rechts, Berlin u. Leipzig, 1921, lk. 349.

jne. võivad mõjustada isiku au. Nii peab, näiteks, laps austama oma isa rohkem kui teist selle-
ealist kaaskodanikku jne.

Isiku au tuleb käsitada kahest seisukohast:

1) objektiivsest ja 2) subjektiivsest vaatekohast. Objektiivse au all mõtleme seda, et isikul kui ühiskonnaliikmel on õigus nõuda, et kaaskodanikud teda hindaksid ning väärikalt kohtleksid. Subjektiivne au aga on isiku hinnang enda suhtes, mida võivad kaaskodanikud oma käitumisega riivata. Teotamise puhul peavad mõlemad aumõisted olema puudutatud. Muidu ei saa olla juttu teotamisest.

Subjektiivne ja objektiivne au ei kata sageli üksteist. Mõnel isikul võib hinnang enda suhtes olla väga kõrge. Teised aga pole kohustatud kohtlema teda vastavalt isiku enda hindele. Kolmandatele on siduv objektiivne au. Ühiskondlik elu määrab ära piirid, mida kaaskodanikud ei tohi ületada. Nende piiride ületamine riivab teise isiku au.

Kuid teotamise puhul peab olema riivatud ka subjektiivne au. Saarmann-Matto leiavad, et subjektiivset au ei saagi teised riivata⁴⁾. Seda vaatekohta aga ei saa õigeks pidada. Kui keegi pole suuteline vastavat käitumist pidama haavavaks, ei saa sellisel puhul esineda au riivamist. Iga solvdelikt peab solvatus kutsuma välja hingelise kannatuse, mis on tingitud isiku mina riivamisest. Muidu ei saa ju olla puudutatud isiku au.

Au, nagu ülal mainitud, on määratletud väga paljude sotsiaalsete, perekondlike, majanduslike ja juriidiliste mõjurite kaudu. Nii tuleb riigipea aumõistet määratleda mõnevõrra teisiti kui kurjategija au: poeg peab isa suhtes omistama suuremat lugupidamist kui teise omasuguse suhtes jne. Üldiselt aga kuulub igale õigus nõuda enda isiku respektimist teiste kaaskodanikkude poolt.

---

4) Saarmann-Matto, Kriminaalseadustik, kommenteeritud väljaanne, Tallinn, 1937, lk. 349.

§ 2. Teotamine. Teotamise mõiste ja liike.

Teotamise all mõeldakse selliseid seadusvastaseid käitumisi, mis on suunatud teise isiku madaldamisele kaaskodanike silmis. Teotamise elementidena peab esinema eelkõige seadusvastane isiku käitumine. Edasi peab see käitumine olema suunatud isiku au madaldamisele kaaskodanike silmis.

Käitumine peab olema seaduspäratu. Seaduspäratu käitumise all tuleb mõelda selliseid käitumisi, mis vastaval territooriumil kehtiva vaate järgi osutuvad au riivavaks. Seepärast võib ilmnedajuhte, kus käitumine ühes kohas on auriivav, teises aga mitte.

Käitumine võib esineda väga mitmel viisil. Kehtiva õiguse järgi peab auriivav käitumine olema siiski positiivne. Tegematuslega ei saa kellegi au riivata.⁵⁾

Auriivav delikt eeldab solvamistahet (animus injurandi). See tahe võib olla nii otsene kui ka kaudne. Kui auriivav käitumine on küll ka toimunud, kuid kui peaks puuduma nii otsene kui kaudne tahtlus, ei või olla juttu teotamisest. Kui, näiteks, keegi ütleb teisele mõne solvava sõna, mille sisu ta ei tea, ei saa sellist käitumist pidada teotamiseks. Iseasi on muidugi siis, kui teadmatus oli tingitud ettevaatamatuses.

Teotamine on suunatud au kui isiku õigusvara vastu⁶⁾. Ta võib väljendada kas: 1) laimuna või 2) auhaavamisena. Katsume leida sarnasusi ja erinevusi nende deliktide vahel.

Ühine moment mõlema delikti juures on see, et kumbki neist madaldab isiku au teiste silmis. Objektiivselt seisukohast vaadatuna toimub mõlemate deliktide juures selliste käitumiste soo-

---

6) Vt. ka O.L. von Hinüber, Strafrecht nach neuestem Stande unter Berücksichtigung des kommenden Rechts. Besonderer Teil, Leipzig, 1938, lk. 70

ritamise, mis rikub teise isiku õigust.

Kuigi näiliselt on mõlemad deliktid väga sarnased, ometigi esineb nende man ka olulisi erinevusi. Ka seadus on teinud vahet laimamise ja auhaavamise vahel, lugedes laimu suuremaks ning raskemini karistatavaks süüteoaks.

Auhaavamise all mõeldakse selliseid käitumisi, millega isik avaldab teise suhtes au maldavaid hinnanguid⁷⁾. Siin ei tohi esineda konkreetset sündmustikku ega konkreetseid asiolusid⁸⁾. Halba hinnangut teise suhtes aga võidakse väljendada väga mitmel viisil. Seda võib sõoritada sõnas, kirjas, teatud kehaliigutustega jne.⁹⁾. On oluline, et isiku käitumine oleks üldsuse arusaamise järgi haavav.

Auhaavamine peab olema suunatud vaid isiku

---

7) Kriminaalseadus (KrS) § 494.

8) Näiteks: varas, pätt, oinas, joodik jne. Ka hääletooni ja miimikaga võidakse avaldada omi hinnanguid teise suhtes.

9) Vrd. ka Hinüber, op. cit., Besonderer Teil, lk. 71.

au vastu. Kui auhaavamine toimub teoga ning sellejuures tekitatakse teisele füüsilist valu, kehvastusi jne., on tegemist ideaalkonkurenttsiga, kus karistada tuleb raskema süüteo järgi.

Laim aga selle vastu on konkreetsete asiolude esiletoomine teise suhtes, mis võivad laimatu au madaldada kaaskodanike silmis¹⁰⁾. Samadel alustel eraldab laimu auhaavamisest ka kehtiv Saksa kriminaalseadus¹¹⁾.

Laim erineb auhaavamisest just selle poolest, et siin peab toodama ette teise suhtes konkreetne olustik¹²⁾. See olustik peab osutama valeks ning madaldama laimatu au kaaskodanike silmis. Auhaavamise juures aga ei saa olla konkreetset olustikku, vaid üksnes isiku hinnang, mida saadakse avaldada igal viisil. Mõlemad süüteod avaldavad

---

10) KrS § 498, N. Tagantsev, Ugolovnoe uloženie 1903. a. Riga, 1922, lk. 1091, Eesti Entsüklopeedia I, lk. 108.

11) Strafgesetzbuch § 185, 186, Eduard Kohlrauch, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen u. Erläuterungen, Berlin, 1938, lk. 345 jj.

12) Vt. ka Riigikohtu otsus nr. 542 - 1936. a., Hinüber, po. cit., Besonderer Teil, lk. 73.

küll lugupidamatust teise vastu. Üks väljendab seda konkreetsete asiolude kirjeldamisega, teine aga haavaja hinnangu väljendamisega.

Tegelikkuses langevad need süüteod sageli kokku, millepärast osutub raskeks kindlaks määrata, kumma süüteoga on tegemist. Sarnasel puhul tuleb süütegu viia auhaavamise kui kergema süüteo alla, sest kõiki ebaselgeid ning kahtlevaid olundeid tuleb tõlgendada süüdlase kasuks¹³⁾.

Võttes aluseks äsjamainitud kriteeriumid, on mõistetav, miks laimu peetakse suuremaks süüteks kui auhaavamist ning karistatakse raskemini. Laimu puhul tuuakse ette konkreetseid asiolusid. Need veenavad kaaskodanikke rohkem isiku autuses kui oma hinnangute väljendamine. Kui üks laimab teist, ütleb teisele näiteks varas, ei ole sellel kunagi nii suurt veenvust kolmandate suhtes, kui sel korral, kui üks avaldab teise suhtes, et viimane on varastanud konkreetsetel ajal konkreetsest kohast tea-

---

13) Vt. ka Riigikohtu otsus 19.V.37.a., nr. 356.

tud asja. Et laim võib tuua laimatule suuremat kahju kui auhaavamine, seepärast on laimu normitud ka suurema süüteona kui auhaavamist.

Nii doktriin kui ka kohtupraktika segas sageli need süüteod ära. Meie senine kohtutegelus luges auhaavamiseks, näiteks, seda, kui üks avaldas laimavaid asiolusid teise suhtes nelja silma all, s.o. otse kannatanule. Ka Tagantsev asus samale seisukohale selles küsimuses¹⁴⁾.

Mainitud ~~vaadendit~~ aga ei saa õigeaks pidada. Esiteks pole selge, mikspärast peaks laimu pidama auhaavamiseks, kui see on avaldatud kannatanule nelja silma all otse näkku. Teiseks osutuks selline seisukoht ülekohtuseks. Kui tegemist on auhaavamisega, ei saa süüalune enda kaitseks esitada *e x c e p t i o v e r i t a t i s t*. Kui laim on toimunud nelja silma all, on laimaja

---

14) Vt. Tagantsev, op.cit., lk. 1103.

süüdimõistmiseks küllalt, kui osutub, et avaldised on sellised, mis madaldavad teise au. Süüalune ei saa ennast kaitseda *exceptio veritatis*'ega, kuna auhaavamise puhul ei esine sellist vaiet. Nii võidakse isikut karistada, kui ta avaldab teisele nelja silma all tegu, mida viimane on teelikult sooritanud. Sellisel vaatekohal aga pole mingisugust mõistlikkuse haaki. Laim jääb ikka laimuks, kuigi see on toimunud vaid kannatanule kolmandate juuresolekuta. Ka seaduse sõnastusest ei järgne, et laimamine eeldaks kolmandate juuresolekut (KRS § 498).

§ 3. Auhaavamine.

Auhaavamise all mõeldakse kõiki selliseid käitumisi, millega üks avaldab oma subjektiivset hinnet teise suhtes¹⁵⁾. Käitumine peab olema sellane, et 1) see ühiskondliku käibingu seisukohalt on keelatud ning 2) riivab haavatu kõlblat

---

15) Hinüber, op. cit, Besonderer Teil, lk. 71

mina. Isegi sinatamine võib olla auhaavavaks käitumiseks haritud seltskonnas, mõnes maakol- kas aga mitte, sest üldsuse arusaamise järgi po- le sinatamine solvav. Milline käitumine on haa- vav ja milline mitte, tuleb hinnata a d h o c juhtudel eraldi. Hindamine on puht fakti küsi- mus, mida kehtiva protsessi järgi ei saa hinnata kassatsioonikorras. Kuna üks ja sama käitumine ei saa igakord olla solvavaks olmaks, seepärast peab kohtunik otsust tehes täpselt väljendama, millist käitumist ta on pidanud haavavaks.

Auhaavamisdelikti demarkeerimisel puutume kokku kriitikaga. Kriitikat tehes võidakse samuti avaldada negatiivseid hindeid teise suhtes, mis võivad kritiseeritu mina riivata. Kriitikat aga ei tule siiski pidada auhaavamiseks, kuigi on avaldatud aumadaldavaid hindeid teise suhtes. Au- haavamine on suunatud isiku vastu. Kriitika aga selle vastu ei puuduta, isikut, vaid isiku talenti, andeid kirjanduse, kunsti, muusika või mõnel muul

alal. Auhaavamise puhul ei tohi esineda motive, vaid üksnes abstraktne hinne. Kriitika aga põhistas omi arvamusi ning seisukohti teise suhtes. Ka biograafiate kirjutamisega võidakse avaldada negatiivseid hindeid teise suhtes. Nii võidakse nimetada teist araks, lühinägelikuks, isegi rumalaks jne. Kas sellised avaldised mahuvad auhaavamise mõistesse? Sageli on biograafiates avaldused suunatud otse isiku vastu, sarnanedes seega auhaavamisele. Kuid needki hinded ei tule ikka pidada auhaavamiseks. Esiteks pole siin solvamistahet, teiseks on arvamus vaid järelduv asioludest, mida kirjeldatakse. Iseasi on muidugi siis, kui selliseid hinded on tehtud solvamise sihiga või on ekslikud ning põhjendamatud.

a. Subjekt.

Auhaavamisdeliktilis võib subjektiks osutada iga vastutusvõimne isik, kel pole õigust vastavaks käitumiseks. Kui aga oldi õigustatud sellis-

teks käitumisteks kas seaduse, teenistuse, seadusliku korralduse või loomulikkude suhete tõttu, langeb süü ära. Kui, näiteks, isa nimetab poega laaberdiks, kes rida aastaid ülikoolis õppinud, isa raha raisanud aga ainustki eksamit pole sooritanud, ei või see kunagi osutada auhaavamiseks. On aga poeg iseseisev ega sõltu kuidagi isast, võib väljendus osutada auhaavamiseks.

Keerukam on olukord abielupoolte suhtes. Millised väljendused ning kunas need võivad osutada auhaavavateks?

Kehtiv abieluseadus mõistab abielu kui leppelist suhet kahe iseseisva isiku vahel. Kui- gi varaliste õiguste sfäär kehtiva eraõiguse järgi on mehel suurem naise omast, ei tule sellest järeldada, et isikliste õiguste poolest oleks mees kuidagi eelistatud. Siinkohal on nad mõlemad võrdsete õigustega. Seetõttu peab käitumine üksteise suhtes olema ka võrdne.

Kuid abielupoolte vahel ei tuleks siiski igat halvamõjulist väljendust pidada auhaavamiseks, mis võõraste vahel võib selleks osutada. Esiteks on abielusuhete tõttu abielupooltel üksteise suhtes teatud õigustused, mis võõraste vahel koguni puuduvad. Teiseks osutuks elupäratuks igat halba hinnangut pidada auhaavamiseks. Igapäevases elus tekib paratamatult poolte vahel arusaamatusi, mis sageli võivad viia halbade hinnanguteni. Neid ei võiks igakord auhaavamiseks pidada.

Millist hinnet pidada auhaavamiseks ning millist mitte, seda pole võimalik ette ära määrata. Küsimus tuleb lahendada igal konkreetsel juhul eraldi, arvestades isikutega, olukorraga, avaldustega jne. Juhul, kui üks abielupool on oma lubamatu käitumisega välja kutsunud solva, ei võiks tasumist kunagi pidada süüks, sest väljakutsuja abielupoole halb käitumine riivab ka

Ex bibl. univ. Tart.

teise abielupoole au. Kui näiteks, mees sõimab oma naist, kes peab suhteid teistega, avalikuks naiseks, ei võiks sel puhul karistada meest auhaavamise pärast. Esiteks on mehel õigus abielusuhete tõttu nõuda, et naine ei peaks suhteid teistega, teiseks riivab suhete pidamine ka mehe au. Äärmisel juhul võiks meest sarnasel korral tunustada süüdi, kuid karistusest vabastada, sest mehe käitumise on kutsunud naine välja seadusvastase käitumisega¹⁶⁾.

b. Objekt.

Kehtiva Kriminaalõiguse¹⁷⁾ järgi saab auhaavamisdelikti objektiks olla isiku au, nii subjektiivne kui ka objektiivne, mida eelpool käsitatud.

Üldiselt võidakse rikkuda iga isiku au. Kuid laste, kelle aumõiste pole veel arenenud, hullude, nõrgamõistusliste, meelemärkuseta olekus olevate isikute jne. au pole võimalik rikkuda.

---

16) KrS § 502.
17) KrS § 494.

See ei osutu võimalikuks seepärast, et nad pole suutelised tajuma, et vastav käitumine riivas nende subjektiivset au, tekitades seesmist norutunnet minatunde riivamise pärast. Oleks ju mõeldav, et laste ja nõrgamõistusliste au saab sel puhul rikkuda, kui nad on solvaja käitumist võimelised tajuma. Selle äramääramine, kas ja kudas nad käitumist tajuvad solvamisena, on äärmiselt raske. Seepärast on õigem asuda eitavale seisukohale. See annab normile rohkem kindlust.

Füüsilise isiku au saadakse riivata ka kollektiivi kaudu. See osutub võimalikuks ikka vaid siis, kui kollektiivis on liikmete arv täpselt piiritletud ning isikud otseselt mainitud.

On mõeldav ka surnud isiku haavamine. Muidugi ei tule mõelda, et siin kaitstakse surnu au. Surnu kaudu riivatakse sugulaste au, kes elus. Seepärast saavad kannatanutena esineda Kriminaalseaduse § 494 mõtte kohaselt kadunu ülenejad, ala-

nejad sugulased, õed-vennad ja abikaas.

Ka laste au riivamise puhul võivad kannatanutena esineda lapsevanemad, kuna last solvates riivatakse ka vanemate au.

Kannatanu, kes taotleb süüaluse karistamist, peab täpselt ära näitama, millist käitumist ta peab auriivavaks. Samuti tuleb näidata, et antud käitumine on suunatud kannatanule. Muidugi ei vajatse see toimuda otse nime nimetamisega. On küllalt, kui asioludest ilmneb, et solvatu oli kahjusaja.

c. Tegu.

Auhaavav ^{on} tegu inimese igasugune häbistav käitumine, mis võib toimuda kas teos, sõnas, kirjas, kujutuses jne; kui ka sümboolselt. Haavamine peab väljenduma tegevuses (d e l i c t u m c o m i s s i v u m). Tegevusetusega ei saada auhaavamist sooritada.

Auhaavamine võib väljeneda teos, sõnas, kirjas, kujutuses kui ka sümboolselt. Sõnas soorita-

takse seda süütegu kõige rohkem. Ta võib väljeneda igasugustes ütelistes, mis ümbruskonna arusaamise järgi on haavav. Oluline on just see, et kohas, kus hinne avaldatakse, on see ühiskonnas kehtiva arusaamise järgi solvav.

Nagu eelpool mainitud, ei tohi auhaavamise puhul esineda kunagi konkreetsete asiolude kirjeldamist, vaid üksnes abstraktseid hindmeid, sest muidu on tegemist juba laimuga.

Ka kirjade kaudu on võimalik auhaavamist sooritada. Kiri peab olema otseselt määratud kannatanule ning temani ka tegelikult jõudma. Muidu ei saa esineda süükoosseisu; süütegu tuleb lugeda sooritatuks sellest momendist alates, kui kirja sisu saab teatavaks kannatanule. Seepärast, kui kiri on küll lähetatud sihiga teist solvata, kuid ei jõua aadressaadini, ei saa olla juttu auhaavamisest. Sarnasel juhul võiks esineda katse, kuid katse pole auhaavamise kui üleastumise

juures karistatav¹⁸⁾.

Isepärane olund võib tekkida sel korral, kui on kirjutatud solvav kiri, mille omal initsiatiivil saadab ära teine isik. Siin solvavad hinded jõuavad küll kannatanuni. Kuid siiski ei tule sellist olukorda viia süüteo alla. Haavav kiri peab olema ära saadetud ikka solvaja enda poolt või tema korraldusel. Kirja lähetamine auhaavaja poolt kannatanule on üks süüteo olulisi elemente, mille puududes ei saa olla juttu auhaavamisest.

Teoga auhaavamine võib toimuda väga mitmel viisil. See võib toimuda, näiteks, näkku sülitamisega, üle näo sülitamisega, teise juuste sassimisega, suudlemisega jne. Teoga auhaavamine võib mõnikord minna üle ka isikuvastaseks vägival-laks¹⁹⁾. Kui käitumisega on rikutud teise keha-puutumatus, tuleb karistada süüalust viimase

---

18) Vt. KrS § 3 ja 48.

19) KrS § 438.

järgi, mis katab auhaavamise. On mõeldav, et mõlemad süüteod esinevad korraga. Näiteks sülitatakse enne näkku, hiljem lüüakse. Sarnasel juhul esinevad mõlemad süüteod, kui sülitamine pole löömise lahutamatuks lüliks.

Inimene võib oma hindeid väljendada nii sõnas kui ka kujutuses. Seepärast on võimalik teise au riivata ka kujutises. Igasugused kujutised nagu: joonised, maalid, skulptuur jne. võivad osutada solvavateks. Kui üldsuse arusaamise järgi on vastav kujutis solvav, on tegemist auhaavamisega. Siinjuures on aga vajalik, et kujutisest ilmneks selgelt, keda just on haavatud. Ainult arvamine või vähene sarnasus kannatanuga ei ole küllaldane. Kui kunstnik on maalis kujutanud mõnda poosi, mis omane teatud isikule, ei ole see kaugelki süütegu.

Teise solvamine on mõeldav ka sümboolselt. Igasugused väljendid, mis tähendavad haavavaid hindeid, osutuvad solvaks. Sümboolse auhaavamise-
na tuleks kohelda kõlvatuid ettepanekuid, väljen-

deid, mille sümbolne tähendus on haavav jne. Ka need peavad olema suunatud kannatanule ning otsese või kaudse tahtlusega teist solvata.

d. Süü.

Tahe võib olla nii otsene kui ka kaudne. Erilist animus injurandi't pole vaja. On küllalt, kui isik on teadlik, et üldsuse arusaamise järgi on avaldatud hinnang solvav. Ka see ei vabasta solvajat süüst, kui ta oli veendunud, et kannatanu sellist väljendust haavavaks ei pea. Iseasi on aga siis, kui üks avaldab teise suhtes solvava hinde, kuid ise pole teadlik, mida see hinne õieti tähendab. Siis muidugi puudub süüdlus. Kui, näiteks, kellegile on võõrkeeles õpetatud mõni sõimusõna, mille sisu ta ei tea, pole see süütegu, kui ta avaldab seda teise suhtes. Sarnasel puhul ei saa ju esineda ei otsest ega ka kaudset tahtlust. Muidugi lasub sarnastel puhkudel kohustus süüalusel tõendada, et ta polnud suuteline seda taju-

ma. Seni kui süüalune pole seda tõendanud, püsib süü.

Kui keegi avaldab teise suhtes haavava hinde olles veendel, et seda ei kohelda solvamisenä, on alati tegemist süüteoga. Ka sel puhul esineb auhaavamine, kui hinde avaldaja arvab, et tal on selleks õigus²⁰⁾.

Süü aga langeb ära nendel puhkudel, kui oldi käitumiseks õigustatud või kui solvav käitumine on toimunud kannatanu nõusolekul, sest volenti nän fit iniuria.

Retorsiooni kui ka provokatsiooni puhul ei lange ära süü. Seadus annab siin võimaluse isikut karistusest vabastada²¹⁾.

Hinnangu avaldamine tuleviku kohta ei moodusta üldsegi auhaavamist. Süüteks ei saa sellist hinnet pidada seepärast, et siin pole tegemist

---

20) Näiteks käitub keegi oma tuttavaga liiga familjaarselt.

21) KrS § 502.

tõeliku hindega, vaid võimalikkuse avaldamisega. Kui keegi avaldab teise kohta, et temast saab hobusevaras, mõrtsukas jne., ei tule sellist arvamust pidada auhaavamiseks. Iseasi on muidugi siis, kui isikul oli tõeline tahe sellega avaldada lugupidamatust teise vastu olevikus. Siis võib see muutuda süüteks. Samale seisukohale asus selles küsimuses ka Riigikohus.²²⁾

Haavav hinne peab olema suunatud otse kannatanule endale. On see aga sooritatud selja taga, mida kannatanu ei saanud pealt kuulata, ei loeta sellist hinnet üldsegi auhaavamiseks. On ka selliseid seisukohti, mis püüavad seljataga tehtud solvavaid hindeid pidada laimuks²³⁾.

Viimatimainitud vaatekohta aga ei saa pooldada. Need on vastuolus seaduse sisuga ning näib kujunenud olevat juhuslikult. Ei ole ühtegi kaaluvat põhjust, miks peaks seljataga avaldatud sol-

---

22) Vt. Riigikohtu otsus nr. 512 - 1935. a.

23) Sellist vaadendit väljendas ex Vene Senat.

vavat hinnet üldsegi mitte pidama süüteks või arvama laimu mõistesse.

Ühiskondliku käibingu seisukohalt on seljataga avaldatud solvav hinnang samasugune pahe nagu otsesolvgi. See võib määrida isiku au teiste silmis samuti nagu otsesolvgi, mõnikord vast rohkemgi. Ka kannatanu enda suhtes pole siin mingisugust vahet. See võib ta minatunnet riivata samal viisil nagu näkkugi avaldatud hinne. Kui auhaavamine on sooritatid käskjalaga läkitatud kirjas, antud edasi mehaanilise vahendi (raadio) kaudu, on tegemist süütega. Ei ole selge, miks ei saa auhaavamiseks pidada solvavat hinnet, mis sooritatud küll seljataga, kuid jõuab siiski kannatanuni. Ka seljataga sooritatud solvavat hinnet tuleb pidada auhaavamiseks, kui väljendus on suunatud kannatanule ning temani ka jõuab.

Kehtiva Kriminaalseaduse järgi on haavamine kvalifitseeritud, kui haavatakse välisriigi riipead, riigiesindajat, riigilippu²⁴⁾.

24) KRS §§108, 494 ja 498.

Edasi esineb kvalifitseeritud haavamine, kui solv on suunatud: emale, seaduslikule isale, ülenejatele sugulastele, riigi- ja omahaldus-teenijatele ametkohuste täitmisel, sõjaväe vahtkonnale, tunnimehele, väeosa meeskonnale või laevajuhile²⁵⁾.

Teoviisi järgi on kvalifitseeritud haavamine, kui see on sooritatud, levitatud või avalikult väljapandud trükendis, kirjas või kujutises²⁶⁾. Erisüüteona esineb auhaavamine registreeritud usuühingu, ühingu liikme või jumaluse teotamise puhul²⁷⁾. Tegu peab olema sooritatud tahtlikult ning avalikult. Erisüüteona esineb auhaavamine ka riigi, riigipea, riigiasutiste, väeosa, mereväelippude jne. haavamise korral²⁸⁾.

Lähedane auhaavamisele on lugupidamatuse avaldamine võimu vastu, mis normitud KrS § 79, 135 jt. Need aga osutuvad erideliktideks ega mahu teotamise mõistesse.

---

25) KrS §§ 494 ja 495.

26) KrS § 496.

27) KrS § 507.

28) KrS 136.

§ 4. Laim. Mõiste ja analüüs.

Nagu ülal mainitud, on laim asiolude avaldamine teise kohta, mis madaldavad kaaskodanike silmis laimatu au²⁹⁾. Laimu juures peavad alati esinema konkreetsete olmad, sündmustiku kirjeldus³⁰⁾. Seega ei tule selliseid käitumisi, kus ei avaldata konkreetseid asiolusid, vaid üksnes subjektiivseid hindeid, pidada ka laimuks. Ka seljataga avaldatud solvavat hinnat ei saa kunagi pidada laimuks. Samuti ei saa kunagi ka nelja silma all avaldatud laim muutuda auhaavamiseks nagu ülal käsitatud.

Asiolud ehk sündmustik, mida laim käsitab, peab olema suunatud kas olevikku või minevikku. Tuleviku asiolude avaldamine ei saa olla laim, kuna siin puuduvad konkreetsete andmed. See osutub vaid isiku võimalikkude arvamuste avalda-

---

29) Hinüber, op.cit., Besonderer Teil, lk. 73.

30) Vt. ka Riigikohtu otsus hr. 542 - 1936.a.

miseks, mille tõepärasus on teadmata. Seepärast ei saa sellel olla ka veenvat jõudu kolmandatele³¹⁾.

a. Subjekt ja objekt.

Laimu juures on nii subjekt kui ka objekt üldiselt sama, mis auhaavamise juures. Ka siin võib süüteoobjektiks olla iga vastutusvõimne isik. Ka objekt on üldiselt sama. Ainult perekonna ja juriidiliste isikute au ei saa olla laimu objektiks, mis auhaavamise juures on täiesti mõistetav. Kvalifitseeritud kui ka privilegieeritud juhud on üldiselt samad, mis auhaavamise juures.

b. Tegu ja süü.

Laimamine toimub vale asiolude avaldamisega sihiga mustata teise au kaaskodanike silmis.

---

31) Vt. ka Riigikohtu otsus nr. 512 - 1935.a.

Siinjuures pole sugugi oluline, et avaldatav sündmustik peaks sisaldama süütegu või midagi seadusvastast. On küllalt, kui avaldatud sündmustik on selline, et ta võib haavata laimatut. Edasi peab avaldatud sündmustik osutama valeks. Õigete asiolude avaldamine ei saa olla laimuks, arvatud välja mõned üksikud juhud, kus ka õigete asiolude avaldamine võib osutada laimuks.

Laim eeldab tahtlust. Tahe võib olla nii otsene kui ka kaudne. Ettevaatamatu laimu karistamine on küsitav. Riigikohus asus seisukohale, et ka ettevaatamatuse korral on tegemist süüteoga³²⁾. Seda vaatekohta aga ei saa täiel määral pooldada. Laim on karistatav vanglakaristusega. Seepärast kuulub see kuritegude hulka³³⁾. Kehtiva kriminaalõiguse

---

32) Vt. Riigikohtu otsus 14. sept. 1938. nr. 345-1938.

33) Krs § 498, 3.

järgi on kuriteod karistatavad vaid tahtliku süü olekul. Ettevaatamatuse korral vaid seaduses ettenähtud juhtudel³⁴⁾. Laimu juures aga ei näe seaduses ette ettevaatamatut laimu. Seepärast ei võiks öelda ka, et ettevaatamatu laim on karistatav. Ainult KrS § 503 p.2 võiks järeldada, et ka ettevaatamata laimu levitamine on karistatav. Kuid see on kaudne järeldus. Kui kuriteo puhul tahetakse ettevaatamatust karistada, siis peab seda otse mainitama. Muidu käiks see vastu KrS § 48 sisule.

Auhaavamise juures pole muidugi kahtlust antud küsimuses. Auhaavamine kui üleastumise hulka kuuluv süütegu on karistatav nii tahtlikkuse kui ka ettevaatamatuse puhul.

Nii on laimu sättimisel seaduses tekkinud teatud vastuolud. Kusagil ei mainita

---

34) KrS § 48.

et ka ettevaatamatu laim oleks karistatav. Üldosa järgi aga ei saaks ettevaatamatus tulla karistamisele nagu ülal mainitud. Exceptio veritatis't sättivast normist ilmneb nagu oleks karistatav ka ettevaatamatu laim.

Laimu juures kõrvaldavad süü ning sellega koos karistuse samad olmad, mis auhaavamise gi juures, nagu: pädeva käsu ja seaduse täitmine, kannatanu nõusolek jne. Provokatsiooni ja retorsiooni juures jääb süü püsima, kuid kohtualust võidakse vabastada karistusest³⁵⁾.

Laimu juures exceptio veritatis'e esitamine on lubatav seepärast, et juhul, kui avaldatud asiolud vastavad tõe le, ei saaks esineda süü te gu. Kui isik on vastava

---

35) KrS § 502.

teo sooritanud, siis ei saa ta ju nõuda, et teised ei räägiks sellest. Seepärast, et keegi avaldab asiolusid, mis on õiged, ei võiks teda karistada. Ühiskonnaelu seisukohalt on soovitav, et valitseks tõde.

Laimatava asiolu avaldamist ei loeta karistatavaks, kui süüalune tõendab, et avaldatud asiolud vastavad tõele³⁶⁾.

Mõnel juhul võib süüalune vabaneda karistusest ka siis, kui ei suuda tõendada, et avaldatud asiolud on tõepärased. Kui süüalune on avaldanud selliseid asiolusid, mis pole küll tõepärased - võib ta vabaneda karistusest, kui tal oli küllaldane põhjus pidada avaldatud asiolusid tõelisteks ning kui ta avaldas neid kas riigi, ühiskondliku korra või ametkohuste täitmise huves, samuti siis, kui see on toimunud oma perekonnaau kaitseks (503 p.2). Muudel juhtudel peab avaldis vastama tõele.

---

36) KrS § 503 p.1.

Exceptio veritatis't aga ei lubata igakord tuua. See on keelatud nii rahvusvahelise viisakuse kui ka pereau kaitsmise motiividel. Nimelt, kui laim käib välisriigi riigipea, saadiku, volitatud asjaajaja või muu diplomaatilise agendi kohta, samuti ka siis, kui see puudutab isiku era- või perekonnaelu, pole lubatud end kaitsta exceptio veritatis'e esitamisega. Intiimelu puudutava laimu puhul pole lubatud exceptio veritatis't esitada vaid üksnes siis, kui laim on levitatud kas avalikult väljapandud trükendis, kirjas, kujutises või avalikus kõnes. Muul viisil avaldatud laimu puhul lubatakse end kaitseda ka exceptio veritatis'ega, kuigi see võib puudutada isiku intiimelu.³⁷⁾

Küsimuse, mida tuleb mõelda isiku intiimelu all, lahendab kohus ex officio ad hoc

---

37) KrS § 504.

juhtudel. Seda kannatanul pole vaja tõendada.

Tõe jaluleseadmiseks võib kohus kannatanu palvel kuulutada välja kohtuotsuse avalikult ajalehes³⁸⁾. Seda on võimalik teha üksnes sel juhul, kui kohus mõistab kohtualuse süüdi. Muudel juhtudel see pole mõeldav.

Kvalifitseeritud juhud on laimu juures samad, mis auhaavamisegi juures.

Erisüüteona sätitakse vale asiolude avaldamist, kui see on sooritatud, mis halvab kellegi töönduslikku või kaubanduslikku tegevust, samuti ka usaldust tema suhtes ta kutse alal. Siin pole süüteo-objektiks mitte enam isiku au, vaid majanduslikud huvid. Vale asiolude avaldamisega võivad saabuda kannatanule majanduslikud kahjud. Just selle momendi olelu on käesoleva süü olulisi tunnuseid. Sellesama momendi poolest erineb ta ka tavalisest laimust.

---

38) KrS § 505.

KASUSTATUD KIRJANDUS.

1. Franz v.Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, Berlin und Leipzig, 1921.
2. Eduard Kohlrausch, Strafgesetzbuch mit Nebengesetzen u.Erläuterungen, Berlin,1938.
3. O.L.von Hinüber, Strafrecht nach neuestem Stande unter Berücksichtigung des kommenden Rechts,Allgemeiner Teil, Leipzig,1938.
4. O.L.von Hinüber, Strafrecht nach neuestem Stande unter Berücksichtigung des kommenden Rechts,Besonderer Teil,Leipzig,1938.
5. N.Tagantsev, Ugolovnoe Uloženie,Riga,1922.
6. K.Saarmann ja K.Matto, Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne, Tallinn,1937.a.
7. D.Grimm, Lektsij po dogme rimskago prava,Riga, 1924.
8. Eesti Entsüklopeedia.
9. Kriminaalseadustik (lüh.KrS).
10. Deutsches Strafgesetzbuch (SGB)
11. Riigikohtu otsusi 1935 - 1938.a.